

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига СХХI

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Књига 18

СЛОВЕНСКА ЕТИМОЛОГИЈА ДАНАС

ЗБОРНИК СИМПОЗИЈУМА ОДРЖАНОГ
ОД 5. ДО 10. СЕПТЕМБРА 2006. ГОДИНЕ

Примљено на X скупу Одељења језика и књижевности, 25. децембра 2007.

Уредник

дописни члан
АЛЕКСАНДАР ЛОМА

БЕОГРАД 2007

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Јасна Влајић-Поповић (Београд)

**Псл. *kotiti/*katati и *kotъ/*katъ — трагови -а-
вокализма на словенском југу***

У раду се, полазећи од псл. *kotiti „ваљати, обарати итд.“, преиспитује инвентар псл. реконструкција његових поствербала међу које се — ревидирањем семантике псл. *kotъ „јасле, шупа“, такође „заграда у реци (за лов рибе) и сл.“ — и ова именица убраја у њих, те се предлаже и образлаже реконструисање још једног хомонима, псл. *kotъ „прут, мотка, колац, брвно и сл.“, а даље се преко његовог јсл. пандана у облику срп. *каџи* „врљика; клин“, откривају још неки досад нерестриговани трагови -а- вокализма на словенском југу.

Кључне речи: етимологија, семантика, прасловенска реконструкција, словенски језици, српски језик, псл. *kotiti (se) „ваљати, котрљати (се)“, псл. *kotъ „шупа“.

1. Питањем порекла псл. *kot- / *kat- бавили су се многи словенски етимолози – неки чак и вишекратно (нпр. ТОПОРОВ 1962; ТОПОРОВ 1973). Тумачења је било различитих, али до коначног и опште-прихваћеног није се дошло. Свеобухватне студије, какву ова тема захтева и завређује, још увек нема, а управо она би била нужан предуслов за коначно расветљавање генеалогije глагола *kotiti (se) и сл. као и за сагледавање његове обимне и разгранате лексичко-семантичке породице.

1.1. Временом акумулирана грађа исцртала је низ занимљивих и хетерогено оријентисаних изоглоса и изолекси које се углавном поларизују у опозицији север — југ или североисток — југозапад,¹ нпр. *kotiti на североистоку према *kotati² на југозападу, *kotiti на северо-

* Овај рад је резултат истраживања у оквиру пројекта бр. 148004: „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*“, који у целини финансира Министарство науке Републике Србије.

¹ Тврдња се не односи на иначе специфичан глагол *kotiti (se) I „рађати (се)“, који се у оквиру ове лексичке породице издваја и својим општесловенским ареалом.

² Овај глагол је вероватни јсл. дијалектизам *kotati (према с.-х. и слн. потврдама), који се у ЭССЯ 11:199 тумачи као еквивалент итеративу *katati са „контамина-

истоку према експресивним облицима на југу (**koturati*, **kotьrl'ati*, **kotyl'ati*), суфикс *-ихъ* на североистоку према суфиксима *-orъ/-arъ/-urъ* на југу (и југозападу), коренски вокализам *-a-* на истоку (у свим основама, нарочито у облику интензивума **katjati* > рус. *кача́ть*, укр. *кача́ти*), док га практично нема на југу, нарочито југозападу (на овом терену ту функцију преузимају облици са експресивним суфиксима) итд. При томе се централни појас помера и варира тако да повремено укључује чешки и/ли словачки, некад чак и украјински језик,³ мада постоје и изоглосе које су сасвим другачије оријентисане, управо иду правцем југ–исток, заобилазећи тако централни и западни словенски терен.⁴

1.1.1. Последња наведена опозиција, однос вокализама *-a-* : *-o-*, представља тежиште овог рада тако што се излагањем нових примера доводи у питање уврежено мишљење о одсуству вокализма *-a-* на словенском југу.

1.2. Гледано из прасловенске перспективе, проблем има (барем) три димензије.

1.2.1. Прву чини с а м г л а г о л **kotati (se) / *kotiti (se)*. Ту није споран однос између заправо лажних хомонима **kotiti (se)* I „рађати (се), плодити (се)“ и **kotiti (se)* II „ваљати, обарати, котрљати итд.“ — што је тема која се може сматрати апсолвираном⁵ — колико је отворе-

тивним коренским вокализмом“ (према **kotiti* II, који као симплекс на југу иначе није посведочен).

³ Нпр. за **kotiti* II нема потврда из јсл. језика (ЭССЯ 11:205), док међу експресивно проширеним глаголима типичним за јсл. језике изостају потврде са истока/североистока: **kotalěti / *kotьlěti* реконструише се само на основу јсл., чеш. и слч. примера (ibid.198), **kotul'ati (se)* на основу с.-х., чеш., слч. + (?) укр. (ibid. 209), **kotьrl'ati (se)* према с.-х., слн., чеш., слч. (ibid. 213) итд.

⁴ Нпр. **kotyl'ati (se)* према с.-х. и рус. дијал. потврдама (ЭССЯ 11:214), **koturati (se)* према мак., с.-х., слн. и рус. потврдама (ibid. 209).

⁵ Да је легитимно ове облике сматрати једним, етимолошки јединственим глаголом, убедљиву аргументацију нуди ЭССЯ 11:206–207. Осим тамо поменутог примера нем. *werfen* „бацати / бацити“ : *Junge werfen* „(о)котити“, добре семантичке паралеле пружају мање-више синонимни домаћи глаголи, нпр. с.-х. *валити / ваљати* (о њиховим вокализмима $a < \bar{o}$, в. СКОК 3:563 s.v. *valjati*¹) > *наваљати* „(на)рађати“, слн. *vreči* „бацити“ > *povreči* „(о)котити“, рус. *метать* „бацати; мрстити се, котити се“ > *помёт* „окот, накот; легло“ итд. Ни могућност формално нешто другачије интерпретације, према којој је **kotiti* I деноминал једног **kotь* „младунче, потомак“ (а не „мачка“!), као поствербала **kotiti* II у специфичном значењу „рађати“ (такав творбени низ дозвољава SNOJ 313), на суд о јединствености глагола **kotati / *kotiti* „ваљати, бацати“ суштински не утиче — мада она није много вероватна с обзиром на значења чеш. дијал. *kót* „период после порођаја“, пољ. дијал. *kot* „место где се коте шумске животиње“, слн. *kòt* „окот, накот“. У сваком случају, у односу **kotiti* I „родити (се)“ : **kotь* II „пород“ загонетан остаје однос њихових ареала: док глагол има свесловенску

но питање ие. генеалогичке и веза глагола **kotati* / **kotiti*.⁶ Међутим, до одговора на то питање може се доћи тек на крају свих проучавања, те стога у то разматрање овде нећемо улазити.

1.2.2. Другу димензију чине в а р и ј а н т е глагола са коренским вокализмом *-a-*: **katati*, **katiti*, **katjati*, дакле дуративи и интензив чији узајамни однос није сасвим јасан.⁷ Ни тим аспектом проблема овде се нећемо посебно бавити — осим што ћемо систематисањем доступне грађе пружити основ за неке корекције постојећих ареала појединих облика (и евентуално исцртавање нових изолекси).

1.2.3. Трећу димензију проблема чине п о с т в е р б а л и глагола **kotiti*, изведени од оба коренска вокализма: **kotъ* и ***katъ* — и то је оно што чини предмет овог разматрања.⁸ Његова суштина ишчитава се из структуре ТАБЕЛЕ на крају рада која садржи све примере и значења (у том смислу овај текст, уз разраду неких детаља, служи као водич кроз ТАБЕЛУ и као извор тачних убикација које би оптерећивале ТАБЕЛУ).

2.0. Речници појединачних словенских језика неуједначено третирају ове поствербалне именице: или посебно (нпр. SŁAWSKI 2:559–560), или их тек помињу у оквиру одговарајућих глаголских одредница (нпр. ЕСУМ 3:58–59), или их заобилазе бавећи се само глаголима (нпр. МАСНЕК 283 s.v. *kotiti*). Стога овде (из практичних разлога задржавајући нумерацију одредница која је спроведена у ЭССЯ 11:209–212, дакле подразумевајући да је **kotъ* I „мачка“, **kotъ* II „окот; младунче“, **kotъ* III „стаја; заграда у реци за лов рибе“, **kotъ* IV „бацање, обарање; нешто округло; прегршт ланеног влакна; противјуриска брвна“) за полазиште узимамо материјал који се налази у московском етимолошком речнику (понегде допуњен дијалекатском грађом која није ушла у његов захват — што је у ТАБЕЛИ маркирано масним слогом). Наравно, ово никако неће бити критика ЭССЯ,

дистрибуцију, именица изостаје на истоку и у источним члановима јужно- и западнословенске групе словенских језика, бугарском и словачком.

⁶ За преглед ранијих тумачења, уз приклањање извођењу од ие. **kat-* „изазивати (брзо) кретање, бацати“ в. ЭССЯ 11:205–207; најновије SNOJ 313 изводи од ие. **kat(H)-* „савијати се у круг“.

⁷ О. Н. Трубочев сасвим основано регуларним панданом првобитног **kotiti* сматра интензив **katjati*, затим облик **katati* за секундарно формиран према њему, док у **katiti* види контаминацију примарног глагола и његовог интензивума (в. ЭССЯ 9:162–163).

⁸ Говоримо о поствербалима полазећи од тога да упркос поменутих неизвесностима око ие. веза овог глагола, његова семантика ипак искључује могућност деминалног порекла.

већ експлоатација чињенице да је тај речник једини постојећи приручник у коме се на једном месту могу наћи сабрране и систематизоване потврде из свих словенских језика (које су његовим ауторима биле на располагању пре двадесетак година, када су излазили одговарајући томови).

2.1. У корпусу грађе која је ушла у ЭССЯ, међутим, указују се неке несразмере у инвентару (и садржају) глаголских и именских одредница, што нужно наводи на преиспитивање тј. на идеју о њиховом евентуалном прекомпоновању.⁹

2.1.1. Тако глаголу **kotiti* II „бацати, обарати, ваљати итд.“ одговара поствербал **kotъ* IV¹⁰ (реконструисан на основу скупа именица које варирају од апстрактних до конкретних, чак специфичних, од *nomina acti* преко *nomina resultativa*, до *nomina instrumenti*: стчеш. *kot* „бацање, обарање“, чеш. *kot, kůt* „нешто округло, испупчено“, пол. *kot* „прегршт чистог ланеног влакна“, струс. *коты* „противјуришна брвна“, блр. *каты* pl. „пустени подупирачи“ (в. ЭССЯ 11:212)¹¹); овамо вероватно спада и рус. дијал. *каты* pl. „баглице, редови покошеног сена“ (СРНГ 13:119) — под условом да је ту дошло до акања (в. и § 2.1.3.).

2.1.2. Слично је са префигираним облицима: према глаголу **nakotiti*, посведоченом у глуж. *нако́сі́ć* „насећи, нарубити“ и укр. *нако́тити* „ваљајући наслагати; дугим путовањем утабати (пут); нечим покрити неку површину“, као и партиципима чеш. дијал. *нако́тѣнѹ* „пијан“, рус. дијал. *нако́тный* „нагомилан, сакупљен на једно место“, стоји очекивани поствербал **nakotъ* супониран према пол. дијал. *накот* „насип, брана“, рус. дијал. *на́кот* „патос од танких брвана на блатњавом путу“, блр. дијал. *нако́т* „id.“, укр. *накіт* „пут поплочан балванима, прекривен дебелим даскама“ (ЭССЯ 22:137).

2.1.3. Међутим, са *-a-* вокализмом ствари стоје друкчије: поствербал **katъ* не реконструише се као посебна одредница, већ се неке његове потенцијалне континуанте наводе s.v. **katati* „ваљати (се); котрљати; кретати (се); обарати итд.“: рус. дијал. *кат* „траг точка или санки“, (?), „таљиге“, „ваљак за утабавање земље“, pl. *каты* „жрвњеви на це-

⁹ Оно, наравно, не би обухватало **kotiti* I и његов поствербал **kotъ* II (в. нап. 5), као ни **kotъ* I.

¹⁰ У тексту се надаље повремено користи ситнији фонт за примере из савремених језика преузете из ЭССЯ, који иначе фигурирају и у ТАБЕЛИ као илустрација посведочености одређених облика.

¹¹ Ове последње даље проширује деминутив **kotikъ*, према чеш. *kotík* „чланак, глежањ“, укр. дијал. *кóтик* „зглоб“ (ЭССЯ 11:204).

диљки за уље¹² (в. ЭССЯ 9:126). Овамо свакако треба прибројати срп. дијал. *каџи* „врљика; клин“ (в. § 3.2.5.), можда и рус. дијал. *катџи* рл. „багљице, редови покошеног сена“ (уколико овај облик није резултат акања, в. и § 2.1.1.).

2.1.4. За разлику од основног глагола, за префигирани облик **nakatiti* „навалати, докотрљати, нагомилати, налити (преко мере); ваљајући прекрити неку површину; израсти; изненада наићи итд.“, посебно се реконструише поствербал **nakatъ* са изразито широким дијапазоном значења, од апстрактних, *nomina acti* са значењима „нагомилавање, наваливање, намотавање (вуне), прекривање (неке површине нечим) и сл.“ до врло конкретних, техничких (грађевинских) термина, мотки, брвана, греда, полуга, дасака, стреха и сл. којима је заједнички именитељ то што су или *nomina resultativa* или *nomina instrumenti*, нпр. „брвно за премошћавање блатњавог пута“, „низ брвана или дебелих дасака“, „под од таквих брвана / дасака“, „низ кратких дебелих брвана која се стављају преко плота“, „таван“ (па и „под“), ... „полуга на ручном разбоју низ коју се спушта изаткано платно“, такође „стреха; врлет“, „траг точкова“ затим „нанос, насип, брана, бедем“ итд. (поред J.V.-П).

2.1.5. Иако се различите семантичке реализације сводиве на псл. *(*)katъ* не подударају са такође нехомогеном семантиком потврда на основу којих се реконструише **kotъ* IV, свака група за себе, као и обе заједно, са збиром свих значења, сасвим добро одражавају базичну (поли)семантику својих производних глагола, **kotiti* и **katiti* (којима свакако треба прибројати и префигиране облике; в. § 2.1.2., § 2.1.4. и ТАБЕЛУ). Међутим, релативну мањкавост такве реконструкције представља одсуство (барем у избору грађе који доноси ЭССЯ) неког заједничког номиналног значења. То потенцијално отвара питање могу ли се све те савремене именице из различитих језика – подударне само по својој форми – сводити на један јединствени псл. предлогак, или је пак вероватније да су све оне позније независне креације сваког језика понаособ, те да зато одражавају различите аспекте вербалне вишезначности. Поузданог одговора нема, али он је ближи првој могућности, односно идеји да савремена номинална значења представљају реликте бројних поствербала који су још у доба словенског прајезика проистекли из глаголске семантике.

¹² При томе се ту несумњиве изведенице домаћег глагола не раздвајају од хомонимне позајмљенице, пол., словињ., чеш., слч. *kat* „делат“ (о том германизму в. ФАСМЕР 2:208).

2.1.6. Са друге стране, изгледа да ипак постоји једно значење сводиво на **kotiti* II које се (фактички индиректно) може идентификовати у свим словенским језицима — свакако са *-o-* вокализмом, а код неких и са *-a-* вокализмом: то је значење „мотка, колац, брвно“. За ову прилику можемо га нумерисати као **kotъ* V, мада оно заправо лежи у основи семантике псл. **kotъ* III (које је пак специфично по томе што му се значења идентификују преко семантичког дијапазона псл. **kotъсь*, в. § 3.2.1., такође § 3.2.6., § 3.2.8.), евентуално чак и у основи **kotъ* IV ако се има у виду његова континуанта у облику струс. *коты* „противјуриска брвна“. Исто значење показује и псл. (*)*katъ* (в. § 2.1.3.) — нарочито у новим срп. дијал. потврдама *каѿ* „врљика, облица“, „клин“¹³ као и дериватима *каѿар* „сноваљка за пређу“, „мотка на коју се разапиње шатор“, *каѿарина* „заклон од грања“ итд. (в. § 3.2.5, § 4.1.) — делимично и префигирани поствербали **nakotъ* и **nakatъ* (в. § 2.1.4.).

3.0. Идеја о сродности именице **kotъ* III са глаголом **kotiti* није нова — изнео ју је још ТОПОРОВ 1973:289 оставивши је без аргументације, док се у доцнијим речницима (нпр. ЭССЯ 11:215; ЕСУМ 3:58), она само помиње као маловероватна могућност. О. Н. Трубачов одбацује и раније тумачење (С. Младенов, М. Фасмер, В. Махек, А. Зализњак) којим се ова именица доводи у везу са авест. *kata-* „спремиште, комора“ (што иначе прихватају нпр. СКОК, БЕР, BEZLAJ, ESJS s.vv), као и друго старо (Ј. Левентал, Ј. Кноблех) извођење од ие. **kat-* „плести“, а сам предлаже да се реч сматра древним иранизмом, од **kata-* „(подземна) просторија“, од кога потиче и друга стара позајмљеница из истог извора псл. **xata* (в. ЭССЯ I.c., тамо и детаљне библиографске податке). У новијој литератури налазимо још једно старо извођење од ие. корена **kēt-/kōt-*, првобитно „рупа у земљи“ → „простор за становање“ (тако ESJS 348 s.v. *kotъсь*, упућујући на РОКОРНЫ 586–587, такође СКОК 2:168¹⁴ без даље аргументације). Будући не само формално коректна, већ прихватљива чак и са становишта семантике, сва ова тумачења лако се могу бранити пошто у многим језицима (и у случају бројних термина за примитивне грађевине), по-

¹³ Како се ова именица у РСА наводи у оквиру одреднице турцизма *каѿ* „спрат, слој итд.“, не можемо знати који је њен нагласак – стога она овде систематски остаје неакцентована.

¹⁴ Он је полазио од ие. корена **qet-*, превоја од **qot-/qat-* „плетерни рад, за становање“, наводећи паралеле у авест. *kata-* „комора, киљер“, нперс. *kad* „кућа“, гот. *herjo* „комора“, нем. *Hütte* „колиба“, стенгл. *cote*, „id.“, сти. партиципу *cātant* „сакривајући“. Скок не прави разлику између ие. **kēt-/kōt-* „пробивалиште“ које је дало облике из авесте и новоперсијског (уп. РОКОРНЫ 586–587) и ие. **gēu-/gə-/gū-* „савијати, кривити“ од чега су настале германске речи (уп. РОКОРНЫ 393).

стоје помаци значења типа „земуница“ → „шупа“, „рупа у земљи“ → „кућа“, „стаја“ → „трошна зграда“ и сл.¹⁵

3.1. Међутим, ту се намеће питање зашто би се термин тако разнородних значења као што је **kotъ* III (тј. **kotъсь*, в. § 3.2.1.), који и формално и семантички може наћи своје место у идиоглотском систему (прасловенском, односно свих словенских језика данас) — не само у лексичкој породици конкретног глагола **kotiti* /**kat(j)ati*, већ и типолошки у упоредним лексичко-семантичким системима других синонимних глагола (нпр. **mesti*, **valiti* /**val'ati*, вероватно и **(x)vъrliti* /**(x)vъrl'ati*, уп. § 3.2.7.), зашто би се, дакле, такав термин тумачио као позајмљеница? Овакав поступак представља пример излишног тражења решења на страни иако оно постоји у домаћем систему.¹⁶

3.2. Који би били **разлози** да се псл. **kotъ* III, односно **kotъ* V (о њиховој јединствености в. § 2.1.6.), третира као поствербал од **kotiti* „бацати, ваљати и сл.“? Пошто формалних препрека нема – јер тај маскулинум има одговарајући облик типичан за поствербале (као и **kotъ* IV), а осим тога и женски парњак ***kota* (в. § 3.2.4.) као и пандан са *-a*-вокализмом (в. § 3.2.5.) — тежиште аргументације налази се у домену семантике. Ту постоје два момента: законитост прелаза „мотка“ → „ограда“ (в. § 3.2.6. и § 3.2.8.) и, као његов предуслов, постојање паралела за развој „бацати, ваљати“ → „мотка“ (в. § 3.2.7.). Овим последњим оправдава се реконструкција псл. **kotъ* V као фактичког дублета постојећем **kotъ* III, иако је његово примарно значење оно које овде (придржавајући се нумерације у ЭССЯ) приписујемо петом хомониму.

3.2.1. Предуслов оваквом извођењу пружа пракса да се репертоар значења реликтне именице **kotъ* III реконструише и инвентарише на основу богате семантике њене деминутивне изведенице **kotъсь* „стаја; преграда у штали (за младунце); заграда у реци за лов рибе; кућица за птице ... плот око сена; корпа, кошара; врша итд.“¹⁷ (в. ТА-БЕЛУ), која је за то погодна пошто има практично свесловенски ареал.

¹⁵ За примере уп. претходну напомену, или нпр. с.-х. *кòшар* „шупа, стаја итд.“ : хрв. кајк. „ограђено место под земљом, трап“ (СКОК 2:168b); в. и распон значења рус. дијал. *заваленòк* у нап. 24.

¹⁶ У духу Семерењијевих постулата о условима за тражење „економичнијих етимолошких решења“ (в. SZEMERÉNYI 1977:294, 297, 306, 315, 325, 335), с обзиром на постојање више супротстављених тумачења легитимно је потражити још једно ново. А оно се пре налази у новим аргументима домаћег система, него у неком новом алоглотском предлошку (у том смислу, в. Влajiћ-Поповић 2000:224).

¹⁷ О. Н. Трубочов то образлаже (в. ЭССЯ 11:211–212, 214–215), а П. Валчакова подразумева (в. ESJS 348 s.v. **kotъсь*). За још изведеница које чувају семантику

3.2.2. Осим тога, увид у ТАБЕЛУ показује да у лексичко-семантичкој породици глагола **kotiti* (укључујући ту и облике са коренским вокализмом *-a-*) пре свега формално (поствербали већ постоје, регистровани у речницима), а затим и семантички (в. горепоменути низ значења псл. **kotьсь*) објективно постоји место, поље у које може да се смести **kotь* „котац“, у свим његовим реално посведоченим значењима.

3.2.3. Важну допуну континуантама псл. **kotь* III чини (у досадашње етимолошке речнике неувршћена) потврда рус. дијал. *кот* „справа за извлачење разних предмета са дна реке“, „заграда у реци за лов рибе“ (СРНГ 15:101). Ова именица обликом једине изражава и сингуларно и колективно значење, а обликом множине само ово друго: *коты́* „заграда, направа за лов рибе од коља и прућа или плота, са отворима у које се постављају клопке“¹⁸ — што све значајно допуњава у ЭССЯ (али s.v. **kotь* IV!) већ постојећи блискозначни конкретум струс. *коты* pl. „противјуришна брвна“.

3.2.4. У слику о поствербалу уклапа се чињеница да псл. **kotь* III заправо има моциони парњак ***kota* f. (пореклом највероватније поствербал од **kotati*), који се да реконструисати према срп. дијал. *кота* „котарица“ Шумадија (РСА) и рус. дијал. *кота* „врша“ (СРНГ 15:101). Ова последња значења вероватно су примарна за још један фемининум, псл. **koty*, *-ьве* (в. VLALIĆ-POROVIĆ 2008).

3.2.5. И најзад, као највреднији наше пажње, ту је још један пандан поствербалном облику **kotь* V, прост поствербал са коренским вокализмом *-a-*, псл. *(*)*katь* који се супонира на основу срп. дијал. *кай* „мотка, грана у огради, врљика“ (Млава, Поцерина), „клин“ (Левач),¹⁹ а од кога су настали и неки деривати, нпр. с.-х. *кайар*, *кайарка*, *кайарина* итд. (за даље потврде в. § 4.1.).²⁰

основне именице, уп. нпр. срп. дијал. *кайар* m. „ограда од врљика око сена, купуса итд.“; „заграђено место са сеном, сламом и сл.“ Ускоци (СТАНИЋ 1:353).

¹⁸ Илустровано речитим примером: Батјка нас созвал и сказал: Снасти нету. Ловить нечем. Давайте резать камыш-чекан и плесть коты (СРНГ 15:117, проред Ј.В.-П.).

¹⁹ Уп. примере у РСА: Кат је један члан оgrade од врљика; Дворишта ... оградјена су обично плотом, ређе катовима, односно: Најмања [бургија код качара је] за бушење рупа за ударање пишљака или катова на сређевима.

²⁰ Сасвим теоријску могућност да је *кай* заправо приморски романизам *īaik* „грета, полуга, дирек итд.“ (о њему в. SKOK 3:435) који је претрпео метатезу, треба одбацити из лингвогеографских разлога тј. због недостатка континуитета потврда, немогућности да се утврди тачка у којој је евентуално дошло до метатезе, и из које би затим новонастали облик био расејан на три релативно удаљене тачке: Поцерину, Млаву, Левач (в. РСА).

3.2.6. Полазећи од тога да је помак значења „мотка“ → „грађевина од мотки (ограда, заграда у реци, стреха, стаја итд.)“ регуларан, као пандан овде предложеном низу који чине срп. *каџи* „врљика“ / рус. *кот* „справа за извлачење предмета са дна реке“ : рус. *кот* „заграда у реци“ / *коты* pl. „id.“ (или чак у једном истом говору срп. дијал. *коџац* „велики колац“ : *коџац* „тор; плот“²¹) може се узети нпр. рус. *жерд* „мотка, прут“ / с.-х. дијал. *град* „део жрвња на ветрењачи“²² : *град* „ограда“ / срп. дијал. *градина* „плот“, „заграда у реци за лов рибе“.

3.2.7. Преостаје још да се размотри реалност извођења номиналног значења „мотка, облица, врљика“ из вербалног значења „ваљати, бацати и сл.“. За тај семантички аспект паралеле пружају нпр. срп. *месџи*, *меџем* „бацати; вејати итд.“ (< псл. **mesti*, **metq* „iacere“) : срп. *моџика* „палица; прут“ (< јсл. **motъka* < јсл. **motъ* „id.“)²³ или рус. *ва́лить* „рушити, бацати“ / *валя́ть* „ваљати, котрљати“ : рус. *вал* „полуга, вретено; вратило“, такође рус. *зава́л* „мотка за затварање врата“,²⁴ вероватно и срп. *врљаџи* / *врљџи* „бацати, бацити“ : *врљика* „облица“, *џаврљ* „окресак, комад штапа“.²⁵

3.2.8. Тако се намеће закључак да је псл. **kotъ*, тј. срп. *коџи* као данас практично реликтна именица,²⁶ могло бити поствербал глагола **kotiti*, првобитно као *nomen acti* у значењу „бацање, обарање итд.“ а затим *nomen instrumenti* „оно што се баца, обара, ваља (забада)“.²⁷ На

²¹ Засад једине потврде, из Ускока, доноси Станић 1:381, али то стање не мора бити коначно.

²² Потврду из Славоније доноси *Гласник етнографског музеја 1928*, 69 (в. РСА 3:540).

²³ О овом конкретизованом апстрактуму в. СКОК 2:412b, такође ВЕЗЛАЈ 2:197, ЭССЯ 20:71–75.

²⁴ Шири инвентар чине рус. *вал* „полуга; вретено“, „вратило“, „насип, бедем“, такође рус. дијал. *зава́л* „ограда на покривеном гумну“, „насип, бедем“, „земљани насип у води који задржава рибу при риболову“, „јама покривена грањем (као ловачка заседа)“; pl. „земунца“ или *заваленок* „омање брвно које у бараци или шупи оградајује привремену постељу“ (СРНГ 9:290–291; проред Ј.В.-П.).

²⁵ Овај дијалектизам из околине Дрвара (Јовичић 144), као и тамо и иначе посведочени облици *врљачџи* (ip)rf. „разбацивати, насумице бацити“, *врље* adv. „насумице, нециљано“ (ibid. 41; РСА), дају основа да се и срп. *врљика* f. „мотка којом се заграђује врт“ изводи од *врљаџи* < псл. *(x)vъr'ati, пре него од *вр(и)еџи*, *врем* < **verti*, **vъrq* (тако имплиците СКОК 3:629, новије такође ВОРУЅ 1999:126–128), али то је тема за себе.

²⁶ Српску хапаксну потврду из Славоније последњи пут је забележио још Вук Караџић, док чешка потиче из старочешког језика.

²⁷ Истоветни прелаз од апстрактума до конкретума показује и синоним *моџика* (в. нап. 23).

бази сингуларног значења „мотка, врљика“ (које овде фиксирамо као **kotъ* V) развило се ново колективно „предмет од мотака, коља, врљика“ (стандардно третирано као оно које се у ЭССЯ налази као **kotъ* III): нпр. „ограда, преграда од врљика“, „преграда од коља у реци за лов рибе“ (в. рус. *коты́* „id.“), „кошар(а)“, „стаја (за разне животиње)“ итд. — све оно што данас диљем словенског света значе континуанте псл. **kotъсь*. При том је ова последња именица једино у срп. дијал. *кòшац* посведочена у оба значења, „велики колац“ и „плот, тор“ (в. § 3.2.6.).

4.0. Ако се вратимо у наслову истакнутој теми, траговима континуанти вокализма *-а-*, видимо да на словенском југу прост поствербал срп. дијал. *кай̑* т. „врљика; клин“ свакако представља најважнији – мада не и једини – новитет за етимолошку литературу, и то не као семантички варијетет турцизма *ка̑й̑*²⁸ већ као његов хомоним домаћег порекла, вероватно прасловенске старине. О могућностима реконструкција глагола срп. **ка̑й̑а̑й̑и* „ваљати“, као континуанте псл. **katati*, в. § 4.3.

4.1. Пошто је препознато срп. дијал. *кай̑* „врљика“, може се говорити о његовим дериватима од којих су неки и били познати али су другачије тумачени, нпр. с.-х. *ка̑й̑ар* т. „направа на коју се снује пређа (пре него што се навије на тару), сновалка“ (Лика) (в. § 3.2.5), *ка̑й̑арка* f. „мотка на коју се разапиње шатор“ (у народној песми),²⁹ „амбар, котарка“ (Војводина),³⁰ затим потенцијални деноминал од *ка̑й̑ар*, *зака̑й̑ари̑и* рf. „забости колац у земљу“ (Бачка),³¹ можда и срп.

²⁸ Тако га региструје РСА у деветом тому објављеном 1975., годину дана након публикаовања Скоковог речника.

²⁹ Ова реч у основном значењу „јарбол“ свакако јесте грецизам, како се стандардно сматра (в. Скок 2:61), али тумачење личког дијалектизма *ка̑й̑ар* „сновалка“ декомпозицијом облика *ка̑й̑арка* тако што је завршетак *-ка* схваћен као домаћи суфикс који је затим отпао (тако Скок l.c.), треба узети са великом резервом. Тај термин ограниченог ареала, из специфичне терминологије прераде вуне (који описује једну мотку, а лако може бити мотивисан радњом навијања тј. намотавања) тешко је замислити као основу овде побројаних изведеница *ка̑й̑арина*, *ка̑й̑ари̑и̑џе*, *ка̑й̑ару̑и̑ка* итд. (при том посведочених не у Лици, већ у Црној Гори и ист. Србији), иако им основна семантика јесте везана за греде, мотке и сл. И најзад, није искључено да је *ка̑й̑ар* поствербал (нпр. од *ка̑й̑ари̑и̑и*, в. пример из Пчиње у §4.1.; уп. и *ко̑й̑а̑й̑и се* у ТАБЕЛИ и нап. 2), ако се имају у виду ткачки термини *ко̑й̑ури̑ћ*, *ко̑й̑љи̑ћ*, *коло̑й̑ур* итд. (в. РСА).

³⁰ Овде је вероватно по среди локална смена *-а- /-о-*, уп. *ко̑й̑арка* у лексикографској дефиницији.

³¹ Мада он истовремено може бити и примарни глагол са експресивним суфиксом *-ар-*, без кога је посведочен нпр. рус. дијал. *закати́ть* „забити свом снагом“ (СРНГ 10:121 s.v. *закати́вать*). За сличан паралелизам, ограничен на семантику (уз

дијал. *кай̀арина* f. „заклон од грања, лишћа“ (Врховине),³² *кай̀арѝише* n. „копље на које су насађене ости“ (Зоре, ЦГ), „мотка на коју се причвршћује застава, копљача“ (Катунска нахија), „бунар са високим ђермом“ (Неготинска крајина),³³ срп. дијал. *кай̀аруша* „дечје саонице“ (Лесковац), *кай̀арушика* „дечја колевка без ногара“ (ibid.); можда такође буг. дијал. *кат̀ар* „сакупљени откоси траве“ (Самоков, Ихтиман).³⁴ Овамо би, поред срп. дијал. *кай̀арати се* „пентрати се, верати се“ (Пчиња), *кай̀арити се* „id.“ (Књажевац), *кай̀арчити се* „id.“ (Тупијница; сви с.-х. примери у овом параграфу наведени према РСА), могао спадати и буг. *кат̀аря се* „пењати се“.³⁵

4.2. Посебну пажњу заслужује још један досад непримећен траг вокализма *-a-* непосредног вербалног порекла — срп. дијал. хапакс *ка̀-ћа* f. „лопта крпењача, гужвара“ (РСА),³⁶ који највероватније наставаља глагол **кай̀аити* / **кай̀иити* „ваљати“.³⁷ Најприближнији пандан овој именици (само са другим суфиксом, *-уџь*), чини девербал са

разлику у коренском вокализму и префиксу), уп. срп. заст. *закој̀арити* pf. „разлећи се (о усклику), рашчупати се“ Виенац (РСА) према рус. књиж. *прокатить(ся)* „разлећи се, затутњити, загрмети и сл.“ (осим „прокотрљати; провозати се“ итд.); мада се траг ближе везе можда крије у рус. дијал. *закоти* „брдски камењар обрастао шумицом и јагодастим жбуњем“ (СРНГ 10:159). За формалну оправданост оваквих поређења уп. и глаголски пар срп. дијал. *накай̀ерити* „натоварити, натрпати, оптеретити“ Момина Клисурса, Врање (РСА) према струс. *накатити* „напунити до краја, препунити; навући много нечега“, даље и рус. дијал. *накатать* „радити нешто јако брзо“ (ЭССЯ 22:118 s.v. **nakatati* (se)), *накатить* „налити преко мере; напити“ (ЭССЯ 22:119 s.v. **nakatiti* (se)), са напоменом да је псл. древност проблематична) итд.

³² Уп. опис: У пољу се оплете од грања катарина (затвор), па се покрије лишћем, да је благу хладовина. Овај облик у Загарачу има и пандан са вокализмом *-o-*: *кој̀арина* f. „дугуљаста кошара од пружа ... за товарење на самар или прђење на леђа“ (Ћупићи 184).

³³ Уп. опис: Бунара [у Неготинској крајини] има неколико врста ... по одлици дебела на коме је ђерам каже се: бунар „на рачку“ ... „на соју“. По самом ђерму су називи „катаришта“ (у Бруснику и Кленовцу) и „на катарке“ (у Сиколу) (*Српски етнографски зборник* 55, 22, према РСА).

³⁴ Иако БЕР 2:268 овај облик тумачи као турцизам, уп. рус. дијал. *каты́* „баглице сена“ (СРНГ 13:119).

³⁵ У ову лексичку породицу овај глагол је смештао још Младенов 233, док га БЕР 2:272 тумачи из алоглотских извора.

³⁶ Потврда документована описом: Лопта од крпа увијена и канапом увезана или ишита ушивена. Може да буде и од кострети, коњске и говеђе длаке или волујске смотана па кожом опшивена. Служи за разне игре. (РСА s.v.) не може се тачно убицирати јер потиче из збирке речи из Ужица, Подриња и Подунавља.

³⁷ За овај тип девербалне творбе суфиксом *-ја*, типа *йресѝи > йређа*, в. SŁAWSKI 1974:81–82. Ово под условом да није у питању поствербал директно од **katjati*.

ТАБЕЛА – преглед прасловенских реконструкција лексичко-семантичке породице **kotiti/*katiti* (према ЭССЯ, са новим члановима обележеним дуплим астериском). Облици, или само значења, досад неуврштени у етимолошке речнике маркирани су масним слогом (нпр. срп. *каџ* „врљика“, *коџац* „амбар“). У угластим заградама наводе се језици у којима постоје савремене континуанте.

<p>*kotiti (se) impf. [зап., ист. слов. јез., без слч.] „котрљати, ваљати, бацати; канити се, замајавати се“; НАРАХ: глуж. <i>kócić so</i> „имати терање (о кравама)“, блр. диј. <i>котытыся</i> „простирати се, пузати“</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>*nakotiti (se) pf. [глуж., (чеш.); укр., (рус.)] глуж. <i>nakoćić</i> „насећи, нарубити“, укр. <i>накотити</i> „ваљајући преместити; утабати пут; покрити неку површину нечим“; (+) рус. диј. <i>накотный</i> „сабран, нагомилан на једно место“; чеш. диј. <i>nakotěný</i> „пијан“</p>	<p>*katiti (se) impf. [мак.; чеш.; рус.] мак. <i>каџи</i> „љуштити кукуруз“, чеш. <i>katiti</i> „бацати, рушити“, рус. <i>катить</i> „ваљати“, диј. „чешљати вуну“ **kat-ja f. срп. диј. <i>каџа</i> „лопта крпењача, гужвара“ (?)срп. <i>закџарџи</i> pf. „забити колац“</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>*nakatiti pf. [рус., (?)блр.] „напунити до краја, препунити; насути превише/напити некога; превести; наднети над нешто, прекрити неку површину; наићи, налегети“, „поплочати брвнина“, „крећући се заклонити (о облацима)“</p>
<p>*kotati (se) impf. [с.-х., слн.] слн. <i>kotati</i> „котрљати, ваљати“, с.-х. диј. <i>коџаџи се</i>, <i>коџам се</i> „играјући провлачити се испод руку других играча“; Коловођа се ... испод рукух провлачи и за собом све води. На кога ред дојде онај се ... провлачи. Тако и ини раде испод чијих се руку kotaју (Славонија) (+) EXPRESSIVA *kotaleti/*kotaleti (se) [буг., (с.-х.), чеш., (слч.)] *kotul'ati (se) [с.-х.; чеш., слч.; укр.] *koturati (se) [мак., с.-х., слн.; рус.] *kotyl'ati tr. [с.-х., слн.; чеш., слч.] *kotyl'ati tr. [с.-х., рус.]</p>	<p>*katati (se) [буг.; рус., укр., блр.] „кретати (се) надоле, устрану; (?) нагоре“ буг. дијал. <i>катам</i> „редовати по кући, газдовати“, рус. <i>катать</i> „ваљати, котрљати; (пре)возити; вртети; љуљати (колевку); правити од ваљане вуне (обућу и сл.); ронити, испуштати; глачати“, укр. <i>катати</i> „ударати; набијати, утабавати; цедити воду ударањем“, блр. <i>катаць</i> „савијати у ролну“; <i>закатьвель-ить</i> „скупљати (сено) у гомиле; постављати косу кровну греду“; (?)буг. <i>катѣря се</i> „пењати се“; (?)срп. диј. <i>каџарџи се</i> „пентрати се, верати се“ <i>каџарчиџи се</i> „id.“; (?)рус. <i>закатить</i> „подићи нагоре, засукати (нпр. рукав)“, ~ся „заврнути се нагоре“</p>
<p>*kotъ m. [с.-х.; (ст)чеш.; поль., (ст)рус., блр.] с.-х. <i>коџ</i> „преграда у реци за лов рибе“, стчеш. <i>кот</i> „(пијачна) тезга“ (= <i>*kotъ</i> III, нејасне етимологије); (+) струс. <i>коты</i> „противјуршна брвна“, блр. <i>каты</i> pl. „пустени подупирачи“, поль. <i>кот</i> „бацање, обарање“, чеш. <i>кот, күт</i> „нешто округло, испупчено“, поль. <i>кот</i> „прегршт чистог ланеног влакна“ (= <i>*kotъ</i> IV < <i>*kotiti</i>); рус. диј. <i>котъ</i> „справа за извлачење разних предмета са дна реке; заграда у реци за лов рибе“, <i>коты</i> pl. „id.“; мрежа“; (?)<i>каты</i> „навиљци сена“ →</p>	<p>(*)*katъ m. [(?)срп.; рус.] рус. диј. <i>кат</i> „траг точка или санки“, „таљиге“, „ваљак за утабавање земље“, pl. <i>каты</i> „жрвњеви на педиљки за уље“, (s.v. <i>*katiti</i>), срп. диј. <i>каџ</i> „врљика“, „клин“ [(?) „подупирач“] рус. диј. <i>закатни</i> pl. „брвна постављена преко уставе за њено учвршћивање“ рус. диј. <i>закатрина</i> „удубљење од стругања (у дасци или посуди)“ ←(?)рус. диј. <i>каты</i> „навиљци сена“</p>
<p>**kota f. [срп. диј.; рус. диј.] срп. диј. <i>коџа</i> „котарица“, рус. диј. <i>кота</i> „риболовачки прибор, врста врше“</p>	

<p>*nakotъ m. [поль.; рус., укр., блр.] поль. диј. <i>nakot</i> „насип, брана“; рус. диј. <i>накот</i> „патос од танких брвана на благъавом путу у шуми“; блр. диј. <i>накѠт</i> „id.“; укр. <i>накіт</i> „пут поплочан балванима, прекривен дебелим даскама“ (< *<i>nako-titi</i>)</p>	<p>*nakatъ m. [поль. диј., рус., укр., блр.] ABSTR. „гомилање, наваљивање, намотавање (вуне), прекривање (неке површине нечим)“; CONCR. „нанос, насип; бедем“; поль. диј. <i>nakat</i> „брвно за премошћавање пута“; рус., укр., блр. (диј.) <i>накѠт</i> „низ брвана или дасака; под од таквих брвана/дасака“; „таван“; „под“; „полуга на ручном разбоју низ коју се спушта изаткано платно“; укр. „стреха; врлет“; блр. „траг точкова“ (< *<i>nakatati</i> / *<i>nakatiti</i>)</p>
<p>*kot-ъсь m. [СВИ СЛОВ. ЈЕЗИЦИ] „стаја, штала; преграда у стаји; заграда у реци за лов рибе; кућице за птице живину“; CONCR. рус. диј. <i>котѐц</i> „клопка за рибе од прућа и трске“; укр. „тршчана заграда у облику скоро затвореног круга за лов рибе“; НАРАХ: срп. диј. <i>коѡац</i> „амбар“, „велики колац“, „тор, плот“, стчеш. <i>kotec</i> „пијачна тезга“, рус.-цсл. <i>котъць</i> „окно“ (< *<i>kotъ</i> III)</p>	
<p>*kot-аръ /-ара m./f. [СВИ ЈСЛ. ЈЕЗИЦИ + СЛч.] „граница, округ; плот, ограда (за сено), преграда (у стаји), стаја (за разне животиње); корпа, врша“; с.-х. диј. „мера за укљеве (20–40 кг)“, кајк. „ограђено место под земљом, трап“; + слч. „мучањ“ (< *<i>kotъ</i> III)</p>	<p>**kat-аръ m. [с.-х. (диј.), буг.] с.-х. <i>каѡар</i> „направа на коју се снује пређа“, „мотка на коју се разаније шатор“, „амбар, котарка“; (?срп. <i>каѡар-ина</i> f. „заклон од грања, лишћа“ (?срп. <i>за-каѡар-иѡи</i> rf. „забити колац“; (?срп. диј. <i>каѡаруша</i> „дечје саонице“, <i>каѡарушка</i> „дечја колевка без ногара“; буг. диј. <i>катѡр</i> „сакупљени откоси траве“</p>
<p>*kot-ухъ m. [рус., укр., блр.] „стаја, штала; кућица за птице; шупа; јасле; запећак“ рус. диј. <i>котух</i> „шупа од коља и сламе“ (< *<i>kotъ</i> III) (±)рус. диј. <i>котѡга</i> „кола са потрепштинама за пастира“, <i>катѡга</i> „покривена кола на 2 или 4 точка“</p>	<p>**kat-ухъ m. [рус.] рус. диј. <i>закѡух(а)</i> „гвоздена осовина ... итд.“ (?)<i>закѡух</i> „биљка чичак; плод те биљке“</p>
<p>*kot-уѡъ m. [чеш.] чеш. <i>kotejř</i> „Schneckenrundung“, чеш. диј. <i>котуѡ</i> „огуљена осовина пера“ (< *<i>kotiti</i>)</p>	<p>*kat-уѡъ m. [рус.] рус. диј. <i>катѡиш</i> „ваљчић који се подмеће под жарач / битву“, „лопта; клупче“, „грудва, плик“ (< *<i>katati</i>)</p>
<p>*kot-аѡъ m. [с.-х., слн.; слч.] с.-х. <i>коѡач</i> „круг; точак“, диј. „камењем ограђен простор уз обалу реке, за лов рибе“, слн. <i>котаѡ</i> „точак; калем; саоник“, слч. <i>котаѡка</i> „клип кукуруза“)</p>	
<p>*kotelъ m. [буг. диј., струс., рус. диј.] буг. диј. <i>котел</i> „петља“, струс. <i>котель</i> „дрвени обруч на који се намотава пређа“, рус. диј. „обруч за риболовну мрежу“, „пруће којим се учвршћују зупци у дрвеној дрљачи“ (< *<i>kotiti</i>)</p>	
<p>*koty, -ъве f. [СВИ СЛОВ. ЈЕЗИЦИ: „сидро“] плус у појединим језицима: срп. диј. <i>коѡва</i> „део плуга“, „врста палице, полуге над воденичним каменом у млину“, чеш. диј. <i>kotev</i> „грана“, длуж. <i>kŏtwica</i> „клопка“, полап. <i>t’ŏtái</i> „мачка“, укр. диј. <i>кѡтѡиця</i> pl. „даске по којима се котрљају кола; котурићи у предњем делу плуга; дрвени цилиндар који се подмеће под полугу ради подизања воденичног жрвња“</p>	

истим коренским вокализмом и сличним значењем, рус. дијал. *катыш* / *катыш* „лопта, клупче; грудва; плик“ (в. ЭССЯ 9:165 s.v. **katyšь*, где се изражава опрез према суду о псл. древности те речи).

4.3. И најзад, недовољно извесна остаје могућност да се овој скупини приброји и немала (али у словенским размерама изолована) лексичка породица срп. дијал. *кашава/кашава*, *кашафа/кашафа*, *кòшāва* f. и *кашāв* m. „рњеви; колиба; чобанска дрвена кућица на саоницама; трпеза, софра; три снопа кукуруза везана у купу; приземна брдска кућа урасла у земљу“ итд., под условом да се она сматра изведеном од глагола **кашати* „бацати, ваљати и сл.“ који ни сам није реално посведочен нигде на словенском југу (о томе в. ВЛАЈИЋ-ПОПОВИЋ 2007).

5.0. На примеру овог ограниченог испитавања показује се да словенска етимологија и данас, 120 година од појаве првог модерног словенског етимолошког речника, Миклошичевог *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, пред собом још увек има бројне конкретне задатке — не само да осваја нетакнуте просторе научног истраживања који настају појавом новог дијалекатског материјала, него и да разматра проблеме којима се већ (вишекратно) бавила.

5.1. Етимологији појединих језика, у овом случају српско-хрватског, чак и пола века након смрти Петра Скока који је за собом оставио један од најобимнијих речника неког словенског језика, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, остаје да своје нове дијалекатске налазе користи не само за тумачење (и евентуално ревидирање) порекла својих речи, већ и да их ставља у службу формирања нових словенских изоглоса.

Литература

- Влајић-Поповић 2000** — Ј. Влајић-Поповић: Идиоглотија или алоглотија — још једном о с.-х. *гумати* „јести, ждерати“, *Јужнословенски филолог* 56/1–2, Београд, 211–226.
- Влајић-Поповић 2007** — Ј. Влајић-Поповић: Срп. дијал. *кашава* „врста колибе“ — пример етимолошког лавиринта, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* 50/1–2, Нови Сад, 121–130.
- Јовичић** — М. Јовичић: *Крајишки рјечник*, Београд 2003.
- Станић** — М. Станић: *Ускочки речник* 1–2, Београд 1990–1991.
- Топоров 1962** — В. Н. Топоров: О праславянском **kat-*, *Вопросы славянского языкознания* 6, Москва, 172–176.
- Топоров 1973** — В. Н. Топоров: К семье анатолийск. *kat(a)*, др.-греч. *κατά*, *Этимология* 1971, Москва, 286–297.
- Ћупић** — Д. Ћупић, Ж. Ћупић: *Речник говора Загараца. Српски дијалектолошки зборник* 44, Београд 1997.

* * *

Boryś 1999 — W. Boryś: *Czakawskie studia leksykalne*, Warszawa.

Szemerényi 1977 — O. Szemerényi: Principles of etymological research in the Indo-European languages, *Etymologie. Wege der Forschung*, Bd. CCCLXXXIII, Hsgb. von Rüdiger Schmitt, Darmstadt, 286–346.

Vlajić-Popović 2008 — J. Vlajić-Popović: Proto-Slavic *koty*, -ъve „anchor“, „cat“ or something else? *Rocznik Slawistyczny* 58, Kraków (in print).

Jasna Vlajić-Popović (Belgrade)

Proto-Slavic *kotiti/*katati – the traces of -a- vocalism in the Slavic South

Summary

Revisited in this paper are etymological interpretations of the PSI. verb *kotiti (*se*) „to roll, scroll, precipitate, etc.“ — and its variants, the intensivum *kat(j)ati and duratives *katati, *katiti — with a particular stress on their postverbals *kotъ and **katъ. Arguments offered for treating the noun *kotъ „a hut, barn“ as a member of this word family include proposing another homonym *kotъ „a pole, stake; fish trap in the river“ to be reconstructed, the singular meanings of which could have regularly developed into the collective one — that could further have been transferred to „a hut, barn“. At the same time, the already existent isogloss regarding the distribution of the root vocalisms -o- and -a-, which features an (almost complete) absence of the latter from the Slavic South, is altered by introducing some new Serbian and Bulgarian material with vocalism -a-. The specific contribution of this paper to Serbian etymology consists in interpreting some words hitherto unknown to Slavic etymology (e.g. Serb. dial. *kat* „a pole, stake; wedge“, Serb. dial. *kâca* „a ball made of rags“, *zakatariti* „to pound a pole into the ground“), as well as in a reconsideration of some already existent etymological solutions (e.g. Serb. dial. *katar* „a warp beam“, Serb. dial. *zakotariti se* „to resound, rumble, reverberate“).

jasna.vlajic@sanu.ac.yu